ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ӨСТӘМӘ ПРОФЕССИОНАЛЬ БЕЛЕМ БИРҮЧЕ
ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ МӘГАРИФ ОЕШМАСЫ
«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФНЕ ҮСТЕРҮ ИНСТИТУТЫ»

УРТА (ТУЛЫ) ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕНЕҢ 9нчы сыйныф укучылары өчен “ТУГАН (ТАТАР ӘДӘБИЯТЫ) ӘДӘБИЯТТАН” эш программасы төзү өчен методик тәкъдимнәр

Методические рекомендации по составлению рабочей программы учебного предмета «РОДНАЯ (ТАТАРСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА» для 9 класса общеобразовательных организаций

ТАТАССР
Празднование 100-летия
Татарской АССР
Татарстан АССР төзелүнең
100 еллыгын бәйрәм итү
1920-2020

ПОБЕДА!
1945–2020

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ӨСТӘМӘ ПРОФЕССИОНАЛЬ БЕЛЕМ БИРҮ
ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ МӘГАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ
«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФНЕ ҮСТЕРҮ ИНСТИТУТЫ»

УРТА (ТУЛЫ) ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕНЕҢ 9нчы сыйныф УКУЧЫЛАРЫ ӨЧЕН “ТУГАН (ТАТАР ӘДӘБИЯТЫ) ӘДӘБИЯТТАН” ЭШ ПРОГРАММАСЫ ТӨЗҮ ӨЧЕН

методик тәкъдимнәр

Методические рекомендации ПО СОСТАВЛЕНИЮ РАБОЧЕЙ ПРОГРАММЫ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА «РОДНАЯ (ТАТАРСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА» для 9 класса ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

КАЗАН
2020

ББК 74.268
У68

Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы белән килешенеп,
«Татарстан Республикасы Мәгарифне үстерү институты» өстәмә профессиональ белем бирүче дәүләт автоном мәгариф учреждениесенең
гыйльми советы карары нигезендә басыла

Гомуми редакция:
Ногманова Л.Н., Татарстан Республикасы
Мәгарифне үстерү институты ректоры, педагогия фәннәре докторы;
Яковенко Т.В., Татарстан Республикасы Мәгарифне үстерү институтының
фәнни һәи инновацион эшчәнлек буенча проректоры,
педагогика фәннәре кандидаты

Рецензентлар: Нәбиуллина Г.Ә., КФУ доценты, филология фәннәре кандидаты; Җамалетдинова З.И., ТР Мәгарифне үстерү институтының башлангыч һәм мәктәпкәчә белем бирү кафедрасы доценты, педагогика фәннәре кандидаты.

Төзүчеләр: Шәмсетдинова Р.Р., ТРМҮИ татар теле һәм әдәбияты кафедрасы мөдире, филология фәннәре кандидаты, доцент; Гыйлаҗева Л.Г., татар теле һәм әдәбияты кафедрасы доценты, филология фәннәре кандидаты; Фәттахова Р.Ф., татар теле һәм әдәбияты кафедрасы доценты, филология фәннәре кандидаты; Хадиева Г.В., татар теле һәм әдәбияты кафедрасы өлкән укытучысы; Арсланова Ә.Д., Казан шәһәре Идел буе районы 73 нче урта белем бирү мәктәбенең югары квалификацион категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы; Шәрәфиева Л.Ш. — Казан шәһәре Идел буе районы 73 нче урта белем бирү мәктәбенең беренче квалификацион категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы; Әгъзамова Г.К., ТР Биектау районы Ямаширмә урта белем бирү мәктәбенең югары квалификацион категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы.

Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләренең 9 нчы сыйныф укучылары өчен “Туган (татар әдәбияты) әдәбияттан” эш программасы төзү өчен методик тәкъдимнәр / төз.: Р.Р. Шәмсетдинова, Л.Г. Гыйлаҗева, Р.Ф. Фәттахова. — Казан: ТРМҮИ, 2020. — 48 б.

© ТРМҮИ, 2020

АҢЛАТМА ЯЗУЫ
ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Родная (татарская) литература в общеобразовательных учреждениях основного общего образования с русским языком обучения для учащихся – это:

- учебный предмет, направленный на получение знаний об истории и культуре как татарского и русского (и других народов, населяющих Татарстан и Россию), так и народов всего мира;

- особая область культуры, изучающая сферу писательского творчества, т.е. письменной речевой деятельности, являющейся одновременно деятельностью эстетической;

- учебный предмет, направленный на научное познание мира; изучение языка произведения словесного творчества; освоение общекультурных навыков чтения; восприятие и понимание литературных произведений; выражение себя в слове;

- учебный предмет, направленный на понимание того, что художественная литература говорит на особом языке, который надстраивается над естественным языком как вторичная система, т.е. на развитие эмоциональной сферы личности, образного, ассоциативного и логического мышления; через этот учебный предмет осуществляется передача от поколения к поколению нравственных и эстетических традиций татарской, русской и мировой культур.

ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН ПРЕДМЕТ НӘТИҖӘЛӘРЕ

Урта сыйныфларда татар әдәбиятын укытуның гомуми (метапредмет) нәтиҗәләре түбәндәгеләр:

– укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мәхәббәт тәрбияләү;

– сүз сәнгатен халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хәзинә буларак кабул итәргә өйрәтү;

– язу һәм сөйләм осталыгын үстерү, мәсьәләне аңлый, гипотеза куя, материалны төркемли, үз фикерен дәлилли, кирәк икән — үзгәртә-төгәлләштерә, нәтиҗәләр чыгара, материалны гомумиләштерә белергә, үз хисләреңне сүзләр ярдәмендә аңлата алырга һәм бер үк вакытта башкалар белән бергәләп эшләргә күнектерү;

– баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны җиренә җиткереп үти алуына ирешү;

– төрле чыганаклар белән эшләргә, аларны табарга, мөстәкыйль рәвештә кулланырга, төркемләргә, чагыштырырга, анализларга һәм бәяләргә өйрәтү.

Урта сыйныфларда татар әдәбиятын укытуның **предмет нәтиҗәләре** түбәндәгеләр:

***Танып-белү өлкәсендә*:**

– аерым төр һәм жанрга караган әсәрләрне аңлап укый һәм кабул итә, эчтәлеген кабатлап (аерым очракларда текстны яттан) сөйли, кирәк чакта тексттан өзекләр китерә алуга ирешү;

– укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү;

– укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе;

– әдәби текстның мәгънәви өлешләрен аерып чыгарып, укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү, сюжет, композиция үзенчәлекләрен, махсус сурәтләү чараларының ролен билгеләү күнекмәсе булдыру;

– укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, оппонентларның фикерен исәпкә алып, үз карашларын расларга һәм

дәлилләргә, әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗәгать итәргә өйрәтү.

бәяләү өлкәсендә:

– милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү;

– әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру;

– өйрәнелгән әсәрләрне шәрехли белүенә ирешү;

– автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыру;

эстетик яктан:

– милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне үз күңлең аша уздырырга өйрәтү;

– әдәби әсәрнең эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;

– укучының әдәби текстны тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;

– рус һәм татар телендәге әдәби әсәрләрне чагыштырып бәяләргә, геройларның, әхлакый идеалларның охшаш һәм аермалы якларын билгеләргә өйрәтү.

Шәхси нәтиҗәләр арасында түбәндәгеләре аерым әһәмияткә ия:

– укучының җаваплылык хисен активлаштыру;

– укуга һәм хезмәткә уңай мөнәсәбәт булдыру;

– баланың үзаңын үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү;

– әхлак нормаларына, җәмгыятьтә яшәү кагыйдәләренә төшендерү;

– төрле чыганаклардан (сүзлекләр, энциклопедияләр, интернет-ресурслар һ.б.) танып-белү һәм коммуникатив ихтыяҗларны канәгатьләндерерлек мәгълүматлар табарга күнектерү.

1. Матур әдәбият ярдәмендә, әдәби әсәрләр мисалында рухи байлыкның кыйммәтен, дәрәҗәсен күтәрү, әһәмиятен раслау; кызгана белү, ярдәмчел булу; яхшылык һәм явызлык көрәшендә битараф булмау; гаделлек һәм гаделсезлекне аера белү; кеше күңеленә, хәленә карата сизгер буллу кебек кешелек сыйфатларын тәрбияләү. Әдәби әсәрләр ярдәмендә укучыда дөньяга, кешеләргә мәрхәмәтле караш тарбиялау; укучыны шәхес буларак формалаштыру, үстерү.

Туган әдәбиятыңны, халкыңны, Ватаныңны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләрен тәрбияләү; әхлакый сыйфатларны үзләштерүгә ирешү, матурлыкны танырга өйрәтү, зәвык тәрбияләү.

Рус һәм башка милләтләр әдәбияты, культурасы белән бәйләп, әдәбиятлар һәм халыклар арасындагы уртак хәзинә-рухи кыйммәтләргә хөрмәт, башка милләт халыкларына карата түземле -ихтирамлы мөнәсәбәт (толерантлык) тәрбияләү; дөнья мәдәнияты, кешелек тарихы төшенчәләрен үзләштерүләренә ирешү. Һәр максатка гомуми сүзләр, үгет-нәсихәт белән түгел, конкрет мисал - әдәби әсәр ярдәмендә ирешү зарурый.

2.2. Укучыда кызыксыну хисен уяту, белем алырга, иҗади һәм рухи үсәргә теләк-омтылыш тудыру, укучының иҗади сәләтен үстерү.

Әдәбиятның үзенчәлекләрен — серләрен аңлатып, сәнгатьнең башка төрләре белән бәйләп чагыштырырга, нәтиҗәләр ясарга, фикерләргә өйрәтү. Чын сәнгать әсәрләре мисалында әдәбиятны уку — рухи үсеш, үзеңне аңлау-бәяләү икәнлеген төшендерү.

2.3. Укучы татар әдәбиятының иң яхшы әсәрләрен укып үзләштерә; иң күренекле әдипләр турында мәгълүмәт ала; татар әдәбиятының бай тарихын күзаллый, башка әдәбиятлар янәшәсендә татар әдәбиятының фикер көчен, хисләр байлыгын үзе укып таный, ышана.

2.4. Әдәби әсәрдәге катлаулы проблемаларны аңларга, әсәрнең поэтик матурлыгын күрергә, бәяләргә, әсәрне анализларга өйрәнә. Бу күнекмәләр аны тормышта үз урынын табарга әзерли; мөстәкыйль фикерләргә, нәтиҗәләр ясарга нигез булып тора. Укучы әдәбият белеменнән дә иң кирәкле төшенчәләр белән кораллана, үзенең фикерләү сәләтен үстерә, рухи хезмәттән канәгатьлек алырга өйрәнә. Матур әдәбият белән гомере буена акыл, хис, тәҗрибә җыярлык бәйләнеш, мөнәсәбәт урнаштыра.

Татар әдәбияты буларак өйрәнүче укучылар (татар классы) әдәбияттан түбәндәгеләрне үзләштерә:

Предмет нәтиҗәләре

Танып-белү өлкәсендә укучы түбәндәгеәрне өйрәнә:

– төрле жанрдагы әдәби әсәрләрне аңлап һәм иҗади уку;

– сәнгатьле уку;

– шигъри кабатлап сөйләүнең төрле төрләреннән файдалану (тулыитеп, кыскача, сайлап, аңлатмалар белән, иҗади бирем белән);

– текстларны яисә чәчмә әсәрдән өзекләрне яттан өйрәнү;

– әсәрләрне анализлау һәм шәрехләү;

– план төзү;

– әдәби әсәрләр буенча һәм тормыштан алган фикер-карашларга, хис-кичерешләргә нигезләнеп, тулы яки мини сочинение язу;

– укучыларны иҗади эшчәнлеккә тарту, проект эшләре белән кызыксындыру;

– татар һәм башка халыклар фольклорында, Россия һәм чит ил классиклары иҗатында төп проблемаларны аңлау;

– әдәби әсәрләрнең чор һәм язылышы арасында гыбәйләнешен, аларда салынган вакыт, шәхси кыйммәтләр, аларның яңа чаяң гырашынаңлау;

– әдәби әсәрләрне анализлау, аларның билгеле бер жанрга каравын, теманы аңлау һәм формалаштыру, идеясен тотып ала белү;

– әдәби әсәрнең әхлакый ягын дөрес чамалау;

– геройларга характеристика бирү, төрлеәсәрдәгебер яки берничә герой белән чагыштыра белү;

– композиция, сюжет элементларын, телнең сурәтләү чараларын, аларның әсәр эчтәлеген ачкандагы ролен ачыклау;

– әдәби әсәрне анализлаганда гади әдәби терминология куллану;

– өстәмә белем чыганакларыннан язучыларның тормышы һәмиҗаты турында мәгълүмат алу;

– татар әдәбиятының һәм сәнгатенең күренекле вәкилләре, аларның иҗаты турында белү;

– әдәби әсәрне, язучы иҗатын мөмкин кадәр мөстәкыйль анализлау, чор белән бәйләү өчен кирәкле булган тарихи, сәяси һ.б. мәгълүматлар бирү.

Әхлакый кыйммәтләр юнәлеше өлкәсендә:

– татар әдәбияты һәм мәдәниятенең әхлакый һәм рухи кыйммәтләрен үзара якынайту, башка халыкларныкы белән чагыштыру;

– татар әдәбиятына үз мөнәсәбәтен формалаштыра, бәяли белү;

– өйрәнелгән әдәби әсәрләргә аерым очракларда үзгәреш кертә алу;

– автор карашын, мөнәсәбәтен аңлау.

Коммуникатив өлкәдә:

– төрле жанрдагы әдәбиәсәрләрне ишетеп кабул итү, аңлаешлы уку, эчтәлекне дөрес аңлау;

– чәчмә әсәрләрне яки өзекләрне татар теленең әдәби чараларын һәм цитаталарын кулланып сөйли белү, укыган яки ишеткән текст буенча сорауларга җавап бирү, телдән төрле типтагы монолог, диалоглар төзү, әңгәмә кору;

– бирелгән темага, укылган әсәр темасы, проблемасына сочинение, сыйныф яки өйгә бирелгән иҗади эшләр, гомум мәдәният темаларына проект эшләре башкару.

Эстетик өлкәдә:

– әдәбиятның образлы дөньясын сүз сәнгате күренеше буларак аңлау, әдәби әсәрләрнең эстетик ягын кабул итү, әсәрләрдән рухи тәм табу;

– сүзнең эстетик вазифасын, әдәби образлар тудырганда сурәтләү көчен аңлау.

Укучыларга әдәбияттан түбәндәгеләрне үзләштерү мөмкинлеге бирелә:

– әдәби текстны кабул итәргә һәм анализларга, аның нинди төр һәм жанрга каравын, үзе иҗат ителгән чор белән тарихи-мәдәни бәйләнешләрен һәм аңа салынган мәңгелек кыйммәтләрне күзалларга өйрәнергә;

– укыган әдәби әсәрнең эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын бәяли алуына ирешергә;

– классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүенә ирешергә;

– әдәби текстның мәгънәви өлешләрен аерып чыгарып, укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү, сюжет, композиция үзенчәлекләрен, махсус сурәтләү чараларының ролен аңларга;

– әдәби әсәрне тикшергән вакытта әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗәгать итәргә өйрәнергә.

– милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрне күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәнергә;

– әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру;

– автор позициясен ачыклый алу һәм аңа үз мөнәсәбәтеңне булдыру күнекмәсен формалаштыра белү.

– аерым гөр һәм жанрга караган әсәрләрне аңлап укый белү;

– әдәби әсәрдәге вакыйгаларны һәм геройларны чагыштыру, әсәрне (өзекне) сәнгатьле итеп уку, өйрәнелгән әсәргә бәйле телдән һәм язмача фикерләрне белдерергә өйрәнергә;

– укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, уз карашларын расларга һәм -дәлилләргә күнектерергә;

– әдәби әсәрләр һәм ирекле темалар буенча сочинениеләр язарга, иҗади эшләр башкарырга өйрәнергә.

– татар әдәбияты әсәрләре аша татар халкының тарихы, рухи казанышлары, тормыш-яшәеш үзенчәлекләрен белергә;

– телдән һәм язмача аралашу күнекмәләрен һәм осталыкларын камилләштереп, фикерәшчәнлеген үстерергә;

– татар әдәбиятының алтын хәзинәсен тәшкил иткән әдәби әсәрләрдән алынган өзекләр һәм аларның авторлары турында мәгълүматлы булу;

– гомумкешелек әхлакый сыйфатлар тәрбияли алырдай әсәр аша дөньяга караш формалаштыру, аларда уңай сыйфатлар булдыру, әдәбиятка кызыксынуларын арттыру;

– танылган язучы һәм шагыйрьләрнен иҗаты, тормыш юлы турында кыскача белешмәбирә белү;

– вакытлы матбугат язмаларын, мәгълүмати текстларны укырга һәм аларга күзәтү ясарга, анда күтәрелгән мәсьәләләргә карата үз мөнәсәбәтен дәлилли белергә.

Төп эшчәнлек төрләре:

– тарихи-иҗтимагый, мәдәни вакыйгаларның әдәбиятка йогынтысы. Реалистик әдәбият үсеше.

– тема-мотивларның, жанрның төрлелеге; төрле жанрдагы әдәби әсәрләрне аңлап һәм иҗади уку. сәнгатьле уку; кабатлап сөйләүнең төрләре

– шигъри текстларны яисә чәчмә әсәрләрдән өзекләрне яттан өйрәнү;

– укыган әдәби текстның төрен һәм жанрын билгеләү; автор позициясен, геройларның теге яки бу гамәленә нигез булган мотивларны һәм конфликтның асылын ачыклау; бәхәсләрлә катнашу, оппонентларның фикерен исәпкә алып. үз карашларын раслау һәм дәлилләү;

– рус һәм татар телендәге әсәрләрне чагыштырып бәяләү рус телендәге әдәби текстларны татарчага һәм киресенчә тәрҗемә итү.

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ОСВОЕНИЯ ПРОГРАММЫ

Результатом освоения программы по татарской литературе в основной общеобразовательной школе являются формирование у учащихся навыков восприятия, оценки художественного произведения, собственной нравственной позиции; воспитание эстетического вкуса; развитие творческого мышления, которые в целом станут средством для формирования мировоззрения и оценки окружающей действительности.

Общими (метапредметными) результатами обучения татарской литературе в средней школе являются следующие:

– освоение учащимися навыков осознанного чтения литературного произведения, самостоятельного усвоения, воспитание интереса и любви к литературе;

– формирование восприятия и представления о литературе как о духовном наследии народа, впитавшем в себя образ жизни и нравственные ценности нации;

– развитие письменной и устной речи, умения понимать проблему, выдвигать гипотезу, структурировать материал, подбирать аргументы для подтверждения собственной позиции, при необходимости — умение ее корректировать, формулировать выводы, обобщать материал, умение выражать собственные чувства словами и одновременно с этим формирование у учащихся навыков коллективной работы;

– формирование умения самостоятельно оценивать свою деятельность и окружающую жизнь, самостоятельно принимать решения и добиваться их исполнения;

– формирование умения работать с разными источниками информации, находить ее, использовать в самостоятельной деятельности, структурировать ее, сравнивать, анализировать и оценивать.

Предметные результаты обучения татарской литературе в средней школе заключаются в следующем:

В познавательной сфере:

– умение осознанного чтения и восприятия литературных произведений разных родов и жанров, умение пересказать содержание (в отдельных случаях вопроизвести текст наизусть), умение приводить при необходимости цитаты из текста;

– умение определять тему, проблему, идею прочитанного литературного произведения, характеризовать его героев и изображенного мира, определять принадлежность произведения к одному из литературных родов и жанров;

– знание основных фактов жизненного и творческого пути писателей-классиков;

– освоение навыков составления тезисов и плана прочитанного, умение выделять смысловые части текста, характеризовать героев, определять в произведении сюжет, особенности композиции и изобразительно-выразительные средства языка, понимать их роли;

– умение участвовать в диалоге по прочитанным произведениям, аргументированно отстаивать свою точку зрения и учитывать чужое мнение; умение применять основные термины литературоведения.

В ценностно-ориентационной сфере:

– приобщение к духовно-нравственным ценностям национальной литературы;

– формирование собственного отношения к литературным произведениям и их оценка;

– умение интерпретировать изученные литературные произведения;

– усвоение навыка определения авторской позиции и формирование собственного отношения к ней.

В эстетической сфере:

– формирование общего представления об образной природе литературного произведения и умения чувствовать его эстетическую ценность;

– формирование у учащихся способности понимать и оценивать литературный текст в его эстетической завершенности, понимать важную роль литературных и изобразительно-выразительных языковых средств, особенностей образного мира;

– умение сравнивать и оценивать произведения татарской и русской литературы, умение определять сходства и различия героев и нравственных идеалов.

Современные учащиеся подросткового возраста значительно отличаются от школьников предыдущих поколений. Они растут и воспитываются в окружении различных источников информации, таких как телевидение, радио, интернет и др., получая большой

объем информации. Нередко эта информация оказывает негативное влияние на духовный мир детей.

Поэтому в качестве **личностных результатов** особую значимость приобретают следующие:

– активизация чувства ответственности у учащихся;

– формирование положительного отношения к учебной деятельности и к труду;

– развитие самосознания ребенка, воспитание любви к нации, к Родине, воспитание чувства гордости и гражданского сознания;

– объяснение нравственных норм и правил общественной жизни;

– формирование навыка использования для решения познавательных и коммуникативных задач различных источников информации (словари, энциклопедии, интернет-ресурсы и др.).

Межпредметными результатами обучения татарской литературе в средней школе являются следующие:

– формирование у учащихся навыков самостоятельного познания и усвоения литературных произведений при помощи других видов искусства, формирования постоянного интереса к литературе и искусству;

– воспитание уважения в отношении татарского языка, к его красоте и богатству;

– сохранение межкультурных связей, формирование у учащихся представления о литературе и культуре других народов, воспитание уважения к литературе других народов, воспитание толерантности.

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ
9 нчы сыйныф

Сәнгать төре буларак әдәбият. Сәнгать төрләре һәм әдәбият. Әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында урыны. Сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләре. Тормышны һәм кешенең бай рухи дөньясын танып белүгә хезмәт итүе. Әдәбиятның әхлакый һәм эстетик яктан кешегә йогынтысы.

Сүз сәнгате. Эстетик идеал.

Әдәбиятның барлыкка килүе һәм үсеше. Гомумтөрки мәдәният һәм әдәбият. Ислам мәдәнияте. Мәдәни һәм әдәби күренеш буларак суфичылык. Болгар, Алтын Урда, Казан ханлыгы, Торгынлык чоры мәдәнияте, әдәбияты (16 гасырның 2 нче яртысыннан 19 нчы гасырның 2 нче яртысына кадәр) турында мәгълүмат бирү. Әлеге чорлар әдәбиятында төп тема-мотивлар, романтик сурәтлелек, аның билгеләре. Әсәрләрнең Коръән тәгълиматы белән сугарылуы. Дөньяви мотивларның урыны.

Әдәбият тарихы. Әдәбиятның чорларга бүленеше, үсеш баскычлары. Урта гасырлар романтизмы. Дини әдәбият, дөньяви әдәбият. Әдәби жанрлар.

XIX гасыр татар әдәбияты. Татарларда мәгърифәтчелек хәрәкәте. Аңлы-белемле, мәгърифәтле шәхес концепциясе, аның бирелеш үзенчәлекләре. Сүз сәнгатендә яңа төр һәм жанрларның аерымлануы. Бу чор әдәбиятында төп тема һәм мотивлар буларак аң-белем, мәгърифәт, әхлак, тәрбия. Татар милләтенең уянырга, үсәргә тиешлеге, хатын-кыз язмышы, алдынгы, бигрәк тә рус мәдәниятенә йөз тоту кебек мәсьәләләрнең көнүзәктә торуы. Әсәрләрдә төп конфликт буларак искелек һәм яңалык көрәше.

З. Бигиевнең «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романы (өзекләр). Детективлыкка нигезләнгән сюжеты. Матди һәм рухи байлыкка бәйле туган конфликт. Төп образлар, аларның эшгамәле. Аерым геройлар фаҗигасенең сәбәпләре.

Әдәби процесс (барыш); чор әдәбияты. Әдәбиятта традицияләр һәм яңачалык.

XX гасыр башында сүз сәнгатенең шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын үзләштерүе. Милләт проблемасының үзәккә куелуы, язучыларның әхлакый, фәлсәфи һәм әдәби-эстетик эзләнүләре, тәҗрибәләре. Әдәбиятта яңа юнәлешләр һәм агымнар барлыкка килү. Яңа тип геройлар мәйданга чыгу.

Ф. Әмирханның «Хәят» повесте. Хатын-кыз азатлыгы, шәхес иреге, мәхәббәт мәсьәләләренең үзәккә куелуы. Дин кануннарына нигезләнгән милли тормышның русча яшәү үрнәге белән каршылыкка керүе. Хәят образы, аның рухи кичерешләрен ачуда әдипнең осталыгы, алым-чаралар муллыгы. Портрет һәм пейзажның әдәби-эстетик функциясе.

Эпик төр. Повесть. Образлылык. Кеше образлары: төп герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар. Пейзаж, портрет. Психологизм. (1 сәгать)

Г. Камалның «Банкрот» комедиясе. Ялган банкротлыкка чыгу вакыйгасының реаль җирлеге. Комедиячел конфликт. Сиражетдин образы. Әсәрдә көлү алымнары. Шул чор татар җәмгыятендәге кимчелекле якларның усал тәнкыйтьләнүе. Әсәрдә күтәрелгән мәсьәләләрнең заманчалыгы. Г. Камал әсәренең Н.А.Островскийның "Үз кешеләр — килешербез" комедиясе белән охшашлыгы.

Драматургия жанрлары. Комедия. Автор идеалы. Язучы стиле.

Дәрестән тыш уку. Г. Камал "Бүләк өчен"

1920–30нчы еллар татар мәдәнияте һәм әдәбияты (1917–1941)

1920–1930нчы еллар әдәбиятына күзәтү. Әдәби процесска гомуми характеристика. 1920–1930 елларда әдәбиятның каршылыклы үсеше. Традицияләрне дәвам итүче әсәрләр. Яңа тормыш төзү хакында сөйләүче әсәрләр. Әдәбияттагы төп темалар. Революция һәм шәхес, кеше бәхете темасы. М. Галәүнең тормыш юлы һәм иҗаты. "Мөһаҗирләр" романы. "Мөһаҗирләр" романында татар халкы тормышы һәм тарихындагы фаҗигале чорларның гәүдәләнеше.

Сугыш (1941–1945) һәм сугыштан соңгы чор татар мәдәнияте һәм әдәбияты (1945–1956)

Бөек Ватан сугышы, аның әдәбиятка тәэсире. Төп тема-проблемалар. Сугыш чынбарлыгы һәм аны сурәтләү үзенчәлекләре. Әдип һәм җәмгыять мөнәсәбәте. Дошманның җиңүгә омтылыш пафосының әдәбиятта аерым жанрлар үсешенә тәэсире. Нәсер жанрының активлашуы.

Г. Кутуй иҗаты. "Сагыну" нәсерендә лирик герой кичерешләрендә Туган ил образы. Әдәбият теориясе. Нәсер. Инверсия.

М. Җәлилнең гражданлык һәм поэтик батырлыгы. "Җырларым", "Тик булса иде ирек", "Дуска", "Чулпанга" шигырьләрендә лирик геройның иреккә һәм көрәшкә омтылышы. Әдәбият теориясе. Лирик герой.

Ә. Еники иҗаты. Хикәяләрендә гади кешенең эчке кичерешләрен дөрес һәм тәэсирле итеп сурәтләү, детальләр төгәллеге. "Кем җырлады?", "Бер генә сәгатькә" хикәяләрендә психологик бизәкләр.

Дәрестән тыш уку. Ә. Еники "Мәк чәчәге" нәсере.

Милли нигезләргә кайту чоры татар мәдәнияте һәм әдәбияты (1956–1986)

XX гасырның икенче яртысында татар әдәбиятының милли нигезләргә кайтуы. Шушы чорда яңа жанрларның, тема-мотивлар, әдәби формаларның аваз салуы. Әдәбиятның яңалыкка омтылышы: яңа иҗади агымнарга, жанр формаларына, темаларга мөрәҗәгать итү, әдәби герой мәсьәләсендә эзләнүләр. Азатлык, шәхес иреге, фикер хөрлеге мәсьәләләренең куелышы.

Х. Туфан иҗаты. Шигырьләрендә моң-зар, хәсрәт-сагыну, фаҗига хис-тойгыларының яңа төсмерләр алуы. "Киек казлар", "Кайсыгызның кулы җылы?" шигырьләренә анализ.

Дәрестән тыш уку. И. Юзеев "Әй Кеше", "Без", "Сагышлы мирас" шигырьләре, "Өчәү чыктык ерак юлга" поэмасы.

А. Гыйләҗевның тормыш юлы, иҗаты. "Җомга көн кич белән" повесте. "Җомга көн кич белән" әсәрендә кешелеклелек сыйфатларының чагылышы. Әдәбият теориясе. Тема, проблема, идея.

Н. Фәттахның тормыш юлы һәм иҗаты. "Ител суы ака торур" романы. "Ител суы ака торур" романында — Болгар дәүләте

тормышы, гореф-гадәтләр һәм йолалар. Әдәбият теориясе. Тарихилык принцибы.

Т. Миңнуллинның тәрҗемәи хәле. Татар театр сәнгатен үстерүдә Т.Миңнуллин драматургиясенең роле. “Кулъяулык” музыкаль драмасына анализ. Әдәбият теориясе. Музыкаль драма.

XX–XXI гасыр чиге татар мәдәнияте һәм әдәбияты (1986–2010)

XX–XXI гасыр чигендә татар әдәбиятының тагын бер тапкыр үзгәрүе, яңа дулкын булып күтәрелүе. Совет һәм постсовет заманына тәнкыйди бәя биргән, шәхес һәм җәмгыять каршылыгы нокталарыннан, ил тарихындагы олы этапларның сурәтен тудырган әсәрләр язылу. Психологик башлангычның алга чыгуы аша шәхес тормышы, эчке дөньясының тарихи—иҗтимагый чынбарлыктан өстен булуын раслау. Милли әдәбиятта татар кешесе образлары.

Дөнья әдәбиятының барышы. Татар, рус һәм чит ил әдәбиятлары арасында күптөрле бәйләнешләр. Мәңгелек темалар һәм образлар.

Ф. Садриевның тормыш юлы, иҗаты. “Таң җиле” романы. “Таң җиле” романында кешелеклелек сыйфатларының чагылышы, Нуриәсма образына хас сыйфатлар.

Зөлфәт иҗаты, шигырьләренең үзенчәлекле яклары. “Тамыр көлләре”, “Тойгыларда алтын яфрак шавы” шигырьләрен анализлау.

Дәрестән тыш уку. З. Хәкимнең “Телсез Күке” пьесасы. Әдәбият теориясе. Образ, символ, деталь, аллегория.

Тест ярдәмендә татар әдәбиятыннан белем сыйфатын тикшерү.

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

9 класс (2 ч. в неделю, всего 68 ч.)

Ведущая тема: история татарской литературы

№ п/п	Содержание учебного материала
1.	**Литература как вид искусства.** Природа искусства. Место литературы среди других видов искусства. Своеобразие художественного отражения жизни в словесном искусстве. Художественная литература как одна из форм освоения мира, богатства и многообразия духовной жизни человека; художественное воспроизведение жизни. Влияние литературы на формирование нравственного и эстетического чувства.
2.	**Древняя и средневековая тюрко-татарская литература.** Историко-литературные сведения о тюрках и предках татар. Этапы развития древней и средневековой тюрко-татарской литературы. Фольклор и литература общетюркской эпохи как составная часть татарской литературы. Орхоно-Енисейские памятники,отражение в них истории, верований, особенностей художественного мышления древних тюрков.«Диване лөгат эт-төрк» / «Словарь тюркских наречий»Махмуда Кашгари — один из источников по изучению древнетюркского фольклора и письменной литературы. «Котадгу билиг» / «Благодатное знание» Юсуфа Баласагунлы — первая классическая поэма тюркских народов. Булгаро-татарская литература (XII — первая половина XIII вв.), поэма Кул Гали«Кыйссаи Йосыф» / «Сказание о Йусуфе» — гимн мудрости, красоте, величию чувств человека. Ренессансное направление в татарской литературе золотоордынского периода: творчество Кутба, Саифа Сараи, Хорезми.Религиозно-суфийское направление в тюрко-татарской литературе. Общая характеристика татарской литературы периода Казанского ханства. Присоединение Казанского ханства к русскому государству (1552). Отражение кризисного состояния татарского общества в хикметах — философских изречениях М. Колый.
3.	**Татарская литература XIX века.** Просветительская деятельность Г. Курсави, И. Хальфина, К. Насыри, Ш. Марджани, Х. Фаизханова, И. Гаспринского и др. Становление реалистической поэзии в творчестве Г.Кандалый, Акмуллы и др. Становление татарской реалистической прозы.
4.	Появление в литературе новых видов и жанров европейского типа (роман З. Бигиева «Өлүф, яки ГүзәлкызХәдичә» / «Тысячи, или красавица Хадича» — в сокращенном виде). Актуальность таких тем как необходимость возрождения и развития татарского народа, судьба татарских женщин, ориентация на ведущие культуры, в особенности на русскую.
5.	**Татарская литература начала XX века.** Приобщение татарской литературы в начале XX века к достижениям восточной, русской, европейской литературы, философии и культуры. Фатих Амирхан (1886—1926). «Хаят». Модернизм, модернистские приемы.

6.	Г. Камал. «Банкрот».
7.	**Татарская литература первой половины XX века.** Сложность процесса развития татарской литературы после 1917 года. Активизация романной жанровой традиции: М. Галяу («Мөһаҗирләр» / («Мухаджиры» — в сокращенном виде).
8.	Великая Отечественная война, ее влияние на литературу.Основные образы, мотивы и поэтика поэзии военных лет (М. Джалиль «Җырларым» /«Песни мои», «Тик булса иде ирек» / «Лишь бы была свобода», Г. Кутуй «Сагыну» / «Ностальгия»; Ә. Еники «Кем җырлады?» / «Кто пел?»). Жизнь и творчество М. Джалиля.
9.	Этапы творчества Х. Туфана («Кайсыгызның кулы җылы» / «Чьи руки теплее», «Киек казлар» / «Дикие гуси»). Философско-лирическая направленность поэзии 1940–50-х гг. Исповедальность, особенности поэтики и стиля.
10.	**Татарская литература второй половины XX века.** Возвращение татарской литературы к национальным традициям. Художественное осмысление национальных черт характера, традиций татарского народа: А. Гилязов («Җомгакөнкичбелән» / «В пятницу вечером»).
11.	Трансформация исторического романа соцреализма (Н. Фаттах «Ителсуыакаторур» / «Итиль — река течет»).
12.	**Татарская литература рубежа XX–XXI веков (1990–2016 гг.).** Трансформация татарской литературы на рубеже XX–XXI веков: критическая оценка советского и постсоветского времени, переосмысление далекой и близкой истории народа (Зульфат «Тамыркөлләре» / «Пепел корней», «Тойгыларда алтын яфракшавы» / «В чувствах — золотая мелодия листьев»).
13.	Появление литературных произведений, описывающих отдельные этапы в жизни страны с точки зрения конфликта человека и общества (Ф. Садриев «Таңҗиле» / «Утренний ветерок» — в сокращенном виде).
14.	Проблемы возрождения и сохранения народных традиций (Т. Миңнуллин «Кулъяулык» / «Платочек)».
15.	**Повторение и обобщение изученного в 9 классе**

КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИК ПЛАН
КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

Учебник: Закирзянов А.М., Фахретдинова Г.М. Татарская литература: учебник для учебных общеобразовательных организаций на татарском языке. 1–2 часть. — Казань: Татарское книжное издательство, 2016.

Дәреслек: Закиржанов Ә.М., Фәхретдинова Г.М. Әдәбият: татар телендә гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек. 1–2нче кисәкләр. — Казан: Татарстан китап нәшрияты, 2016нчы ел.

№	Дәрес темасы (Тема урока)	Сәг. саны (Кол-во часов)	Үткәрү вакыты Время проведения		Искәрмә Примечание
			план	факт	
1.	Кереш. Сүз сәнгате. Эстетик идеал. (Введение. Искусство слова. Эстетический идеал)	1	04.09		

2.	Әдәбиятның барлыкка килүе һәм үсеше. (Происхождение и развитие литературы)	1	07.09		
3.	Гомумтөрки мәдәният һәм әдәбият. (Историко-литературные сведения о тюрках и предках татар.Этапы развития древней и средневековой тюрко-татарской литературы.)	1	11.09		
4.	Ислам мәдәнияте. (Культура ислама)	1	14.09		
5.	XIX гасыр татар әдәбияты. (Литература XIX века)	1	18.09		
6.	З. Бигиевнең «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романы (өзекләр). (Появление в литературе новых видов и жанров европейского типа (роман З. Бигиева «Өлүф, яки Гүзәлкыз Хәдичә» / «Тысячи, или красавица Хадича» — в сокращенном виде).	1	21.09		
7.	З. Бигиевнең «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романында конфликт	1	25.09		

	Конфликт в романе З. Бигиева «Өлүф, яки ГүзәлкызХәдичә» / «Тысячи, или красавица Хадича»				
8.	З. Бигиевнең «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романында образлар (Образы в романе З. Бигиева «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» / «Тысячи, или красавица Хадича»)	1	28.09		
9.	XX гасыр башында сүз сәнгатенең шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын үзләштерүе. (**Татарская литература начала XX века.** Приобщение татарской литературы в начале XX века к достижениям восточной, русской, европейской литературы, философии и культуры.)	1	02.10		
10.	Ф. Әмирханның «Хәят» повесте. (Фатих Амирхан Повесть «Хаят».)	1	05.10		
11.	Хәят образы. (Образ Хаят)	1	09.10		
12.	Повестьта портрет һәм пейзаж.	1	12.10		

	(Изображение в романе портрета и пейзажа)				
13–14.	Б.С.Y. Ф. Әмирханның «Хәят» повесте буенча сочинение язу. (Развитие речи. Сочинение по повести Ф. Амирхана «Хаят»)	2	16.10		
15.	Г. Камалның «Банкрот» комедиясе. (Комедия Г. Камала «Банкрот».)	1	19.10		
16.	Г. Камал “Банкрот” комедиясендә Сиражетдин образы. (Образ Сиразетдина в комедии Г. Камала «Банкрот»)	1	23.10		
17.	**Г. Камал әсәрендә күтәрелгән мәсьәләләрнең заманчалыгы.** (Современность в произведении Г.Камала)	1	26.10		
18.	Б.С.Y. Г. Камалның драмаларында мәгърифәтчелек традицияләре булу.	1	09.11		

	(Развитие речи. Сочинение. Просветительские традиции в драмах Г. Камала.)				
19.	Дәрестән тыш уку. Г.Бәширов. Сарут”. (Внеклассное чтение. Г. Баширов «Сарут».)	1	13.11		
20.	1917–1940 еллар әдәбияты. (Литература 1917–1940 годов)	1	16.11		
21.	М. Галәүнең «Мөһаҗирләр» романы (өзекләр). (Активизация романной жанровой традиции: М. Галяу («Мөһаҗирләр» / («Мухаджиры» — в сокращенном виде))	1	20.11		
22.	М. Галәүнең «Мөһаҗирләр» романында каршылыклар. (Противоречия в романе М. Галяу («Мөһаҗирләр» / («Мухаджиры»)	1	23.11		
23.	М. Галәүнең «Мөһаҗирләр» романында образлар. (Образы в романе М. Галяу («Мөһаҗирләр» / («Мухаджиры»)	1	27.11		

24.	М. Галәүнең «Мөһаҗирләр» романында хронотоп. (Хронотип в романе М. Галяу («Мөһаҗирләр» / («Мухаджиры»)	1	30.11		
25.	Б.С.Y. Сочинение “Романда Сажидә образы” (Развитие речи. Сочинение «Образ Сажиды в романе»)	1	04.12		
26.	Дәрестән тыш уку. Г. Исхакый “Өч хатын белән тормыш”. (Внеклассное чтение. Г.Исхаки "Өч хатын белән тормыш”.)	1	07.12		
27.	Бөек Ватан сугышы еллары әдәбияты. (Великая Отечественная война, ее влияние на литературу.)	1	11.12		
28.	Г. Кутуйның «Сагыну» нәсере. (Г. Кутуй «Сагыну» / «Ностальгия»)	1	14.12		
29.	Муса Җәлилнең «Моабит дәфтәрләре»ннән: «Җырларым»,	1	18.12		

	«Кошчык», «Тик булса иде ирек» шигырьләре. (Основные образы, мотивы и поэтика поэзии военных лет (М. Джалиль «Җырларым» / «Песни мои», «Тик булсаиде-ирек» / «Лишь бы была свобода»)				
30.	Муса Җәлилнең «Ышанма», «Катыйльгә», «Бер үгет» шигырьләре. (Муса Джалиль «Не верь», «Одно наставление», «Катыйльгә»)	1	21.12		
31.	Б.С.Y. Шагыйрь иҗатын, көрәшен чагылдырган әдәби һәм фәнни хезмәтләр. Әдәбиятта һәм сәнгатьтә М. Җәлил образы. (Развитие речи . Научные и литературные работы, которые отражают творчество поэта. Образ М. Джалиля в литературе и искусстве.)	1	25.12		

32.	Ә. Еникинең “Кем җырлады?” хикәясендә сугыш фаҗигасенең чагылышы. (Отражение ужаса войны в рассказе А. Еники «Кто пел?»)	1	11.01		
33.	Ә. Еникинең “Бала” хикәясе. (Рассказ А. Еники «Дитя»)	1	15.01		
34.	Ә. Еникинең “Ана белән кыз” хикәясе. (Рассказ А. Еники «Мать и дочь»)	1	18.01		
35.	Д.Т.У. Г. Әпсәләмов. “Ак төннәр” әсәре. Внеклассное чтение (Произведение А. Абсалямова «Белые ночи»)	1	22.01		
36.	Сугыштан соңгы һәм 1960–80 нче еллар әдәбияты. (Послевоенная литература 1960–80 гг.)	1	25.01		
37-38.	Х. Туфанның «Кайсыгызның кулы җылы», «Киек казлар» шигырьләре.	2	29.01		

	(Х. Туфана «Кайсыгызныңкулыҗылы» / «Чьи руки теплее», «Киек казлар» / «Дикие гуси»)				
39.	Б.С.Y. Х. Туфанның шигырьләрен яттан сөйләү. Развитие речи. (Выразительное чтение стихов Хасана Туфана).	1	01.02		
40.	И. Юзеевнең “Сагышлы мирас”, “Гасыр кичкән чакта”, “Без”, “Калдыр, аккош, каурыеңны” шигырьләре. (Произведения Ильдара Юзеева "Сагышлы мирас”, “Гасыр кичкән чакта”, “Без” («Мы»), “Калдыр, аккош, каурыеңны”)	1	05.02		
41.	И. Юзеевнең “Өчәү чыктык ерак юлга” поэмасы. (Поэма Илдара Юзеева «Трое вышли в дальный путь»)	1	08.02		

42.	А. Гыйләҗевның «Җомга көн кич белән» повесте. (А. Гилязов «Җомгакөнкичбелән» / «В пятницу вечером»)	1	12.02		
43.	А. Гыйләҗевның «Җомга көн кич белән» повестенда әхлак тәрбиясе (Нравственное воспитание в повести А. Гилязова «В пятницу вечером»)	1	15.02		
44.	А. Гыйләҗевның «Җомга көн кич белән» повестенда Бибинур образы. (Образ Бибинур в повесте А. Гилязова «В пятницу вечером»)		19.02		
45.	А. Гыйләҗевның «Җомга көн кич белән» повестеның әһәмияте. (Значение повести А. Гилязова «В пятницу вечером»).	1 1	22.02		
46.	Б.С.Y. А. Гыйләҗевның “Җомга көн кич белән…” әсәрендә мәхәббәт һәм язмыш темасы.	1	26.02		

	Развитие речи. (Тема судьбы и любви в произведении А. Гилязова «В пятницу вечером»).				
47.	Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романы (өзекләр). Тарихи роман үзенчәлекләре. (Роман Н. Фаттаха «Ителсуыакаторур» / «Итиль-река течет». Особенности исторического романа).	1	29.02		
48.	Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романы (өзекләр). Образлар системасы. (Образная система в романе Н. Фаттаха «Итиль-река течет»)		04.03		
49.	Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романы вакыйгалар. (Действие в романе Н. Фаттаха «Итиль-река течет»)	1	07.03		
50.	Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романында каршылыклар.	1	11.03		

	(Противоречия в романе Н. Фаттаха «Итиль-река течет»)				
51.	Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романы (өзекләр). Әсәрнең әһәмияте. (Значение романа Н. Фаттаха «Итиль-река течет»)	1	14.03		
52.	ДТУ. Ф. Латыйфи. “Хыянәт” әсәре. (Внеклассное чтение. Произведение Ф. Латифи "Хыянәт” («Измена»)	1	18.03		
53.	Т. Миңнуллинның «Кулъяулык» музыкаль драмасында халык традицияләрен саклау. (Сохранение народных традиций в музыкальной драме Т. Миннуллина «Кулъяулык» / «Платочек»).	1	21.03		
54.	Т. Миңнуллинның «Кулъяулык» музыкаль драмасында конфликт. (Конфликт в музыкальной драме Т. Миннуллина «Платочек»)	1	01.04		

55.	Т. Миңнуллинның «Кулъяулык» музыкаль драмасында образлар. (Образы в музыкальной драме Т. Миннуллина «Платочек»)	1	04.04		
56.	Хәзерге әдәбият. Дөнья әдәбиятының барышы. Дәрестән тыш уку. И. Нәбиуллина. “Миләш тәме”. (Современная литература. Развитие мировой литературы. Внеклассное чтение. И. Набиуллина “Миләш тәме”, «Вкус рябины»)	1	08.04		
57.	З. Хәкимнең “Телсез күке” драмасы.» (Драма Зульфата Хакима “Телсез күке”/ «Немая кукушка»)	1	11.04		
58.	З. Хәкимнең “Телсез күке” драмасында милләт язмышы. (Судьба народа в драме З. Хакима “Телсез күке”/ «Немая кукушка»)	1	15.04		

59.	З. Хәкимнең “Телсез күке” драмасында образлар (Образы в драме З. Хакима “Телсез күке”/ «Немая кукушка»)	1	18.04		
60.	Ф. Садриевның «Таң җиле» романы (өзекләр). (Ф. Садриев «Таңҗиле» / «Утренний ветерок» — в сокращенном виде)	1	22.04		
61.	Ф. Садриевның «Таң җиле» романында вакыйгалар. (Действие в романе Ф. Садриева «Утренний ветерок»)	1	25.04		
62.	Ф. Садриевның «Таң җиле» романында каршылыклар. (Противоречия в романе Ф. Садриева «Утренний ветерок»)	1	29.04		
63.	Ф. Садриевның «Таң җиле» романында образлар. (Образы в романе Ф. Садриева «Утренний ветерок»)	1	02.05		

64.	Б.С.Ү. Ф. Садриевның “Таң җиле" романы – Анага мәдхия (сочинение). (Развитие речи. Роман Ф. Садриева «Утренний ветерок» — восхваление Матери. (сочинение))	1	06.05		
65.	Йомгаклау контроль эше. (Итоговая контрольная работа)	1	13.05		
66-67.	Зөлфәтнең «Тамыр көлләре», «Тойгыларда алтын яфрак шавы» шигырьләре. (Зульфат «Тамыркөлләре» / «Пепел корней», «Тойгыларда алтын яфракшавы» / «В чувствах — золотая мелодия листьев»)	2	16.05		
68.	Дәрестән тыш уку. “Ялкын” журналы — минем рухи юлдашым” (Внеклассное чтение. Журнал «Ялкын» — мой духовный спутник)	1	20.05		

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПО ПРЕДМЕТУ «РОДНАЯ (ТАТАРСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА»
для 9 класса

Рабочая программа предмета ***«Родная (татарская) литература»*** *разработана на основе* ***нормативных документов:***

1. Федеральный закон от 29.12.2012 № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации».
2. Закон Российской Федерации от 25.10.1991 № 1807-1 «О языках народов Российской Федерации» (ред. 12.03.2014).
3. Закон Республики Татарстан от 22.07.2013 № 68-ЗРТ «Об образовании» (статья 8).
4. Закон Республики Татарстан от 8.07.1992 № 1560- XII «О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан» (с учетом новой редакции Закона РТ от 12.06.2014 № 53-З РТ «О внесении изменений в отдельные законодательные акты РТ»).
5. Государственная программа «Сохранение, изучение и развитие государственных языков Республики Татарстан и других языков в Республике Татарстан на 2014–2020 годы» (указание кабинета Министров от 25.10.2013 № 794).
6. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 № 1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
7. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации № 115 от 30.08.2013 «Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам — начального общего, основного общего и среднего общего образования».
8. Программа по татарской литературе для общеобразовательных организаций основного общего образования с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной), 5–9 классы. Авторы: Ф.Ф.Хасанова, Г.М. Сафиуллина, М.Я. Гарифуллина. Казань. Издательство «Магариф-Вакыт», 2014.
9. «Татарская литература». 9 класс: учебник для образовательных организаций основного общего образования с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной). В двух частях. / Ф.Ф.Хасанова, Г.М. Сафиуллина, М.Я. Гарифуллина. — Казань: Издательство «Магариф-Вакыт», 2016.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
учебного предмета
«РОДНАЯ (ТАТАРСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА»
для 9класса ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ С ОБУЧЕНИЕМ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Пояснительная записка

Родная (татарская) литература в общеобразовательных организациях основного общего образования с русским языком обучения для учащихся — это учебный предмет, направленный на получение знаний об истории и культуре как татарского и русского (и других народов, населяющих Татарстан и Россию), так и народов всего мира; также это особая область культуры, изучающая сферу писательского творчества, т.е. письменной речевой деятельности, являющейся одновременно деятельностью эстетической; это учебный предмет, направленный на научное познание мира; языка произведения словесного творчества; освоение общекультурных навыков чтения; восприятие и понимание литературных произведений; выражение себя в слове; это учебный предмет, направленный на понимание того, что художественная литература говорит на особом языке, который надстраивается над естественным языком как вторичная система, т.е. на развитие эмоциональной сферы личности, образного, ассоциативного и логического мышления; через этот учебный предмет осуществляется передача от поколения к поколению нравственных и эстетических традиций татарской, русской и мировой культур.

Личностные, метапредметные и предметные результаты освоения конкретного учебного предмета

Личностные результаты:

– воспитание российской гражданской идентичности: любви и уважения Отечеству, чувства гордости за свою Родину; знание истории языка, культуры родного края, основ культурного наследия Татарстана, народов России и всего человечества; усвоение гуманистических и традиционных ценностей многонационального российского общества; воспитание чувства долга и ответственности перед Родиной;

– формирование целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, учитывающего культурное, социальное, духовное многообразие явлений;

– формирование осознанного, уважительного и доброжелательного отношения к другому человеку, его мнению, культуре, языку, вере, гражданской позиции; культурным, языковым, религиозным ценностям народов России и всего мира;

– формирование готовности и способности обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию, осознанному выбору образования на базе ориентировки в мире профессий и профессиональных предпочтений с учетом познавательных интересов;

– самостоятельная организация учебной деятельности; оценивание своих учебных достижений, поведения, черт своей личности, своего эмоционального состояния; соблюдение норм поведения в социуме; владение умениями совместной деятельности в полиэтническом коллективе; оценка своей деятельности с точки зрения нравственных норм и эстетических ценностей; использование своих прав и выполнение своих обязанностей как гражданина полиэтнического, поликонфессионального государства;

– освоение социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах; участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учётом религиозных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей;

– формирование нравственных чувств и нравственного поведения, осознанного отношения к собственным поступкам;

– формирование коммуникативной компетентности в общении и сотрудничестве со сверстниками, старшими и младшими в процессе образовательной, общественной, учебно-исследовательской, творческой и других видов деятельности;

– формирование основ экологической культуры на основе признания ценности жизни во всех её проявлениях и необходимости ответственного отношения к окружающей среде;

– осознание значения семьи и общества, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи;

– развитие эстетического осознания через освоение художественного и культурного наследия народов Татарстана, России и всего мира.

Метапредметные результаты изучения родной (татарской) литературы в инокультурной среде:

– умение самостоятельно определять цели своего обучения, ставить и формулировать для себя новые задачи в учёбе и познавательной деятельности;

– умение самостоятельно планировать пути достижений целей; соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата;

– владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности;

– умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач;

– умение читать и понять суть художественного произведения, осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации, для выражения своих чувств, мыслей, потребностей;

– умение строить связанное речевое высказывание в зависимости от типа коммуникации и ситуации;

– формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий.

Предметные результаты выпускников на уровне основного общего образования по татарской литературе выражаются в следующем:

– понимание ключевых проблем изученных произведений татарского фольклора, фольклора народов России и мира; татарской классической и современной литературы, литературных взаимосвязей и взаимовлияний;

– осознанное беглое чтение текстов различных стилей и жанров; проведение смыслового анализа текста; использование различных видов чтения (ознакомительное, просмотровое, поисковое и др.);

– владение элементарной литературоведческой терминологией при обсуждении художественного произведения;

– умение пересказать содержание прозаического произведения или отрывка, используя цитаты из текста, отвечать на вопросы по прослушанному или прочитанному тексту;

– умение устанавливать связи между фольклорными и художественными произведениями разных народов на уровне тематики, проблематики, образов (по принципу сходства и различия);

– владение навыками сопоставления произведений татарской литературы с произведениями литератур других народов и этносов самостоятельно (или под руководством учителя), определяя линии сопоставления, выбирая аспект для самостоятельного анализа;

– владение монологической и диалогической речью; умение вступать в речевое общение; участвовать в диалоге (понимать точку зрения собеседника, признавать право на иное мнение); создание письменных высказываний, адекватно передающих прослушанную и прочитанную информацию;

– использование выразительных средств языка в соответствии с коммуникативной задачей, сферой и ситуацией общения; использование для решения познавательных и коммуникативных задач различных источников информации, включая энциклопедии, словари, интернет-ресурсы и другие базы данных;

– использование приобретенных знаний и умений за рамками учебного процесса, то есть в практической деятельности и повседневной жизни.

Содержание учебного предмета

Содержание учебного предмета по родной (татарской) литературе включает в себя указание литературных произведений и их авторов. Также в программе присутствуют единицы более высокого порядка (жанрово-тематические объединения произведений, группы авторов, обзоры). Отдельно вынесен список теоретических понятий, подлежащих освоению на уровне основного общего образования.

Наименование разделов и тем	**Всего часов**
9 класс	**34 ч.**
Блок 1. От устного народного творчества к письменному наследию	5
Истоки и история возникновения татарской литературы. Принципы разделения тюрко-татарской литературы на этапы. Культурологическая справка о тюрках. Влияние устного народного творчества на письменную литературу. Возникновение письменности. Первые письменные источники. Руническая письменность.	

М.Кашгари. «Диванелөгат эт-төрк» / «Словарь тюркских наречий». Возникновение жанра элегии. Оды и элегии в татарской литературе. Творчества А.Ясави и С.Бакыргани. Дастан Золотоордынского периода «Идегәй». *Теория литературы: трагедия.* Творчество писателя XVII века Мавлы Кулыя. Хикметы. Суфийская литература. Турекменский поэт Махтумколый Фираги. Его газели в переводе Р.Миннуллина. Философия древнего поэта.	
Блок 2. Литература XIX века	7
Краткий обзор литературы XIX века. Обзор поэзии. Чтение афоризмов из стихов поэтов А.Каргалыя, Х.Салихова, Г. Кандалыя, Г.Чокрыя, Акмуллы, Г.Самитовой. Проникновение в философию поэтов. Обзор прозы 2-й половины XIX века. Просветительский реализм. *Теория литературы: просветительский реализм.* Муса Акъегетзадэ. Биография писателя. Чтение романа «Хисаметдинменла». Проблема героя времени. Служение татарскому народу. Просветительские идеи. Риза Фахретдинов. Биография писателя. Чтение романа «Әсма, яки Гамәл вә җәза» / «Асма, или Деяние и наказание». Проблема воспитания в семье. Особенности женских образов. Захир Бигиев. Биография писателя. Чтение романа «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» / «Тысячи, или Красавица Хадича». Первый детективный роман в татарской литературе. Шакир Мухамедов. Чтение повести «Япон сугышы, яки Доброволец Батыргали агай» / «Японская война, или Доброволец Батыргали». Выражение сатиры. Мнимый патриотизм. *Теория литературы: ящичная композиция, обрамленная повесть.*	
Блок 3. Развитие жанра драмы	5
Габдрахман Ильяси. Первый татарский драматург. Биография писателя. Чтение пьесы «Бичаракыз» / «Бедная девушка». Очень простой сюжет. Идея независимости женщины в семье. Галиасгар Камал. Биография драматурга. Чтение комедии «Беренче театр» / «Первый театр». Противостояние рождению театра. Юмор. Сатира. Образ Хамзи бая. *Теория литературы: комедия, трагикомедия.* Шариф Хусаинов. Биография драматурга. Чтение драмы «Әниемнең ак күлмәге (Әни килде)» «Белое платье матери (Мама приехала)». Взаимоотношения между матерью и многочисленными ее детьми. Права и обязанности детей перед родителями. Проблема одиноких, старых, беспомощных родителей. Душевная чистота персонажей. Антигерои. Прослушивание песни в исполнении И.Шакирова «Кичер мине, әнкәй» / «Прости меня, мама». Беседа на тему «Ана образы» / «Образ матери». Сочинение.	
Блок 4. Литература начала XX века	3
Габдулла Тукай. Литературное наследие поэта. Чтение и анализ стихотворения «Ана догасы» / «Молитва матери». Взаимоотношения между матерью и ребенком. Зиннур Мансуров. Чтение материала «Тукайның татар кодексы» / «Татарский кодекс Тукая». Свод афоризмов поэта. Место человека в жизни, права и обязанности.	

Посещение историко-архитектурного музея-заповедника г.Булгар, внесенного в список Всемирного духовного наследия ЮНЕСКО. Фатих Амирхан. Чтение и анализ повести «Хәят» / «Хаят». О прекрасных взаимоотношениях семей русского и татарского народов. Соблюдение национальных традиций. Разногласия в создании семьи. Мечта и действительность. Портрет героя. Прослушивание песни А.Рашита «Беренче мәхәббәт» / «Первая любовь». Беседа о счастье и любви.	
Блок 5. Лучшие произведения XX века	10
Галимзян Ибрагимов. Повторение и добавление новых сведений в биографию писателя. Чтение и обсуждение рассказа «Сөю — сәгадәт» / «Любовь — это счастье». Афоризмы знаменитых личностей о любви. Амирхан Еники. Чтение и анализ повести «Әйтелмәгәнвасыять» / «Невысказанное завещание». Проблема старой одинокой матери и ее многочисленных детей. Права и обязанности детей перед беспомощными родителями. Забота. Психология пожилого человека. Проблема родного языка. Философское значение понятия «завещание». Этнографические детали. Проблема сохранения духовного наследия каждого народа. Габдрахман Абсалямов. Биография писателя. Чтение отрывка из знаменитого романа «Ак чәчәкләр» / «Белые цветы». Развитие сюжета на медицинскую тему. Врачебная этика. Понятие «добрый доктор». Республиканское общественное движение «Ак чәчәкләр» / «Белые цветы». Кинофильм «Ак чәчәкләр» / «Белые цветы». Ежегодные Абсалямовские чтения школьников. Одноименные конкурсы. Аяз Гилязев. Биография писателя. Чтение и анализ повести «Җомга көн, кич белән» / «В пятницу, вечером». Образ доброй, но брошенной детьми женщины. Проблема родной и неродной матери. Поздняя любовь. Образ доброго молодого председателя. Обязанности детей перед родителями. Трагизм терпеливой татарской женщины. Контраст между молодостью-силой и старостью-беспомощностью. Рустем Мингалим. Биография писателя. Чтение и анализ рассказа «Сап-сары көзләр» / «Желтая-прежелтая осень». Пейзаж родного края. Воспоминания о тяжелых военных буднях. Контраст между внутренней свободой личности и внешним благополучием. Забота о детях. Фанис Яруллин. Сатирический рассказ на тему «Көтелгән кияү» / «Желанный жених». Проблема выбора спутника жизни. Разоблачение наживы богатства, принципа «я — тебе, ты — мне». *Теория литературы: сатира.* Гамиль Афзал. «Сдувая пылинку»/ Гамил Афзалның “Өф-өф итеп” шигыре. Р.Ахметзянов. «Душа поет», «Из сказки» / Рәшит Әхмәтҗановның “Сандугач керде күңелгә”, “Әкияттән” шигырьләре	
Блок 6. Публицистика	2
Миргазиян Юныс. Основоположник маринистики в татарской литературе. Публицистика. Особенности жанра. Стиль. Чтение и обсуждение очерка «Су, Җир һәм Һава турында хикәят» / «Рассказ о Воде, Земле и Небе». Становление национального характера у	

тюркского народа. Уставные отношения на службе. Способы познания мира. *Теория литературы: жанр публицистики. Стиль.*	
Блок 7. Переводы	2
А.Пушкин. Чтение стихотворения «Пәйгамбәр» / «Пророк». Г.Тукай. Чтение стихотворения «Пәйгамбәр» / «Пророк». Сравнительный анализ. История создания стихотворения Тукая. А.Пушкин. «Мин үземә һәйкәл салдым...» / «Я памятник себе воздвиг нерукотворный...»	

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ
по предмету «РОДНАЯ (ТАТАРСКАЯ) ЛИТЕРАТУРА»
для 9 класса

Описание места учебного предмета в учебном плане

На изучение предмета «Родная (татарская) литература» отводится 1 час в неделю, всего по плану 34 часа.

№	Тема урока	Кол-во часов	Дата проведения	
			по плану	по факту
I четверть — 8 ч.				
1.	Истоки и история возникновения татарской литературы. Принципы разделения тюрко-татарской литературы на этапы. Татар әдәбиятыныңтуу тарихы. Төрки-татар әдәбиятының чорларга бүленеше	1		
2.	Возникновение письменности. Первые письменные источники. Руническая письменность. Язу барлыкка килү. / Борынгы уйгур язулыистәлекләр	1		
3.	Входная контрольная работа (тестирование.) М. Кашгари. «Словарь тюркских наречий». Возникновение жанра элегии. Оды и элегии в татарской литературе. Творчества А.Ясави и С. Бакыргани. Кереш контроль эш (тест). Мәхмүд Кашгари һәм аның "Диване лөгатет төрк" хезмәте.Ә. Ясәви, С. Бакыргани иҗатлары. Мәрсия һәм мәдхия жанрлары тарихы	1		
4.	Работа над ошибками. Дастан Золотоордынского периода «Идегәй». Теория литературы: трагедия. Хаталар өстендә эш.Алтын Урда чоры дастаны “Идегәй”. Әдәбият теориясе: трагедия.	1		
5.	Творчество писателя XVII века Мавлы Кулыя. Хикметы. Суфийская литература. Турекменский поэт Махтумколый Фираги. Его газели. Философия древнего поэта. XVII гасыр татар язучысы Мәүла Колый иҗаты. Төрки-татар дөньясында дини-суфичыл әдәбият. Төрекмән шагыйре Мәхтумколый Фираги иҗаты. Газәлләре. Борынгы шагыйрь фәлсәфәсе.	1		
6.	Краткий обзор литературы XIX века. Обзор поэзии. Внеклассное чтение. Чтение афоризмов из стихов поэтов А.Каргалыя, Х.Салихова, Г. Кандалыя, Г.Чокрыя, Акмуллы, Г. Самитовой.	1		

	XIX гасыр татар әдәбиятына кыскача күзәтү. XIX гасыр поэзиясе СТУ. XIX гасыр шагыйрьләре А.Каргалый, Х.Салихов, Г.Кандалый, Г.Чокрый, Акмулла, Г.Самитова шигырьләрен һәм афоризмнарынуку.			
7.	Обзор прозы 2-й половины XIX века. Просветительский реализм. XIX гасырның икенче яртысында татар прозасы. Мәгърифәтчелек реализмы	1		
8	Муса Акъегетзадә. Биография писателя. Чтение романа «Хисаметдинменла». Муса Акъегетнең тормыш юлы. “Хисатетдин менла” романыннан өзек уку	1		
II четверть — 7 ч.				
9.	Риза Фахретдинов. Биография писателя. Чтение романа «Асма, или Деяние и наказание». Музей Р.Фахретдинова. Риза Фәхретдиновның тормыш юлы һәм иҗаты. “Әсма, яки Гамәл вә җәза” әсәрен уку. Р.Фәхретдинов музее	1		
10.	Захир Бигиев. Биография писателя. Чтение романа «Тысячи, или Красавица Хадича». Заһир Бигиевның тормыш юлы һәм иҗаты.“Меңнәр яки гүзәл кыз Хәдичә” әсәрен уку	1		
11.	Шакир Мухамедов. Чтение повести «Японская война, или Доброволец Батыргали». Выражение сатиры. Мнимый патриотизм. Шакир Мөхәммәдев. “Япон сугышы яки Доброволец Батыргали агай” әсәрен уку. Кысалы кыйсса. Тартмалы композиция	1		
12.	Равитие речи. Сочинение на тему “Настоящий или лживый героизм ”Б.С.Y. “Чын һәм ялган батырлык” темасына инша язу	1		
13.	Работа над ошибками. Габдрахман Ильяси. Первый татарский драматург. Биография писателя. Чтение пьесы «Бедная девушка». Х.ө.э. Габдрахман Ильяси — беренче татар драматургы. Язучының тормыш юлы һәм иҗаты. “Бичара кыз” пьесасынуку	1		
14.	История татарского театра. Галиасгар Камал. Биография драматурга Татар театры тарихы. Галиәсгар Камалның тормыш юлы һәм иҗаты	1		
15.	Чтение комедии «Первый театр». Противостояние рождению театра. Юмор. Сатира. Образ Хамзи бая Галиәсгар Камалның “Беренче театр” комедиясен уку. Театр барлыкка килүгә каршы тору. Юмор. Сатира. Хамзәбай образы	1		

III четверть — 11 ч.				
16.	Шариф Хусаинов. Биография драматурга. Чтение драмы «Белое платье матери (Мама приехала)». Ш.Хөсәеновның тормыш юлы һәм иҗаты. «Әни-емнең ак күлмәге (Әни килде)» драмасын уку	1		
17.	Беседа на тему «Образ матери». Сочинение. “Ана образы” темасы буенча әңгәмә. Сочинение язу	1		
18.	Работа над ошибками. Габдулла Тукай. Литературное наследие поэта. Чтение и анализ стихотворении «Молитва матери», «Татарский кодекс Тукая» Хаталар өстендә эш. Габдулла Тукайның “Ана догасы”, “Тукайның татар кодексы» шигырьләре	1		
19.	Зиннур Мансуров. Чтение материала «Татарский кодекс Тукая» Зиннур Мансуровның «Тукайның татар кодексы» әсәрен уку	1		
20	Фатих Амирхан. Чтение и анализ повести «Хаят» Фатих Әмирханның «Хәят» повестен укып анализлау	1		
21.	Галимзян Ибрагимов. Повторение и добавление новых сведений в биографию писателя. Чтение и обсуждение рассказа «Любовь — это счастье» Ибраһимовның тормыш юлы һәм иҗаты. “Сөюсәгадәт” әсәрен укып анализлау	1		
22.	Амирхан Еники. Чтение и анализ повести «Невысказанное завещание». Әмирхан Еники иҗаты. «Әйтелмәгәнвасыять» повестен укып анализлау	1		
24.	Габдрахман Абсалямов. Биография писателя. Чтение отрывка из знаменитого романа «Белые цветы». Габдрахман Әпсәләмовныңтормыш юлы һәи иҗаты. “Ак чәчәкләр” әсәреннән өзек уку	1		
25-26.	Аяз Гилязев. Биография писателя. Чтение и анализ повести «В пятницу, вечером» Аяз Гыйләҗевнең тормыш юлы һәм иҗаты. “Җомга көн кич белән...” әсәреннән өзек укып анализлау	2		
IV четверть — 8 ч.				
27.	Рустем Мингалим. Биография писателя. Чтение и анализ рассказа «Желтая-прежелтая осень». Пейзаж родного края. Рөстәм Мингалимнең тормыш юлы һәм иҗаты. “Сап-сары көзләр” хикәясе. Туган як табигате күренеше	1		

28.	Внеклассное чтение. Фанис Яруллин. Сатирический рассказ на тему «Желанный жених». СТУ Ф.Яруллинның «Көтелгән кияү» сатирик хикәясен уку	1		
29	Миргазиян Юныс. Публицистика. Особенности жанра. Стиль. Чтение и обсуждение очерка «Рассказ о Воде, Земле и Небе». Миргазиян Юнысның публицистикасы. Жанр үзенчәлеге. «Су, Җир һәм Һава турында хикәят» мәкаләсен укып фикер алышу	1		
30.	Гамиль Афзал. «Сдувая пылинку» Гамил Афзалның “Өф-өф итеп” шигыре	1		
31.	Р.Ахметзянов. «Душа поет», «Из сказки» Рәшит Әхмәтҗановның “Сандугач керде күңелгә”, “Әкияттән” шигырьләре	1		
32.	А.Пушкин. Чтение стихотворения «Пророк». Г.Тукай. Чтение стихотворения «Пророк». Сравнительный анализ. История создания стихотворения Тукая. А.Пушкинның «Пәйгамбәр», Г.Тукайның «Пәйгамбәр» шигырьләрен укып анализлау. Аларны чагыштыру. Шигырьнең язылу тарихы	1		
33.	А.Пушкин. «Я памятник себе воздвиг нерукотворный...». Подведение итогов. А. Пушкинның «Мин үземә һәйкәл салдым...» шигырен укып анализлау. Еллык йомгак ясау.	1		
34.	Итоговая контрольная работа. Еллык контроль эш.	1		

Планируемые результаты обучения предмета «Родная (татарская литература)»

– осознание значимости чтения и изучения татарской литературы для своего дальнейшего развития;

– развитие способности понимать литературные художественные произведения, отражающие разные этнокультурные традиции; понимание связи литературных произведений с эпохой их написания, выявление заложенных в них вневременных, непреходящих нравственных ценностей и их современного звучания; приобщение к духовно-нравственным ценностям татарской и тюркской литератур и культур, сопоставление их с духовно-нравственными ценностями других народов;

– восприятие на слух литературных произведений разных жанров, осмысленное чтение и адекватное восприятие; написание изложений и сочинений на темы, связанные с тематикой, проблематикой изученных произведений; классные и домашние творческие работы; рефераты на литературные и общекультурные темы; определение в произведении элементов сюжета, композиции, изобразительно-выразительных средств языка, понимание их роли в раскрытии идейно-художественного содержания произведения;

– ориентироваться в информационном образовательном пространстве, работать с энциклопедиями, словарями, справочниками, специальной литературой, пользоваться каталогами библиотек, библиографическими указателями, системой поиска в Интернете.

Планируемые результаты освоения учебного предмета

• **в области познавательных учебных действий:**

– чтение и понимание литературного произведения, определение жанра, понимание связи литературных произведений с эпохой их написания, умение оценивать;

– умение пересказывать содержание прочитанного произведения, определять тему, проблему, идею, умение оценивать действия героев;

– умение запоминать главные факты по творчеству писателей и поэтов, включённых в обязательный минимум;

– владение навыками сопоставления произведений татарской литературы с произведениями литератур других народов.

• **в области контроля учебных действий:**

– освоение знаний о татарской литературе, ее духовно-нравственном и эстетическом значении, о выдающихся произведениях татарских писателей и их жизни;

– умение выделять позицию автора, выражать своё мнение и обосновывать своё высказывание;

– воспитание уважения к татарской литературе и культуре, к литературе и культуре других народов.

• **в области коммуникативных учебных действий:**

– умение выразительно прочитать и понять суть художественного произведения;

– умение выслушивать собеседника и обосновывать своё высказывание;

– умение делать выводы по событиям данного произведения;

– умение высказывать свою мысль по прочитанному произведению устно или письменно;

– умение выбирать форму творческих работ (проектная работа, сочинение, презентация, рисунок, словарная картина);

– умение находить дополнительный материал (справочную литературу, высказывания учёных, писателей) к уроку через Интернет.

Дополнительная литература

1. Загидуллина Д.Ф., Ибрагимов М.И., Аминева В.Р. Основы анализа литературного произведения. — Казань: Издательство «Магариф», 2005.
2. Хасанова Ф.Ф., Сафиуллиина Г.М., Гарифуллиина М.Я. Татарская литература. Тесты на каждый урок. Рабочая тетрадь по диагностике. 9 класс. — Казань: Издательство «Магариф-Вакыт», 2017.
3. Хасанова Ф.Ф., Сафиуллина Г.М., Гарифуллина М.Я. Татарская литература. 9 класс: метод. пособие для преподавателей общеобразовательных организаций основного общего образования с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной). — Казань: Издательство «Магариф-Вакыт», 2015.

Материально-техническое обеспечение:

- учебники;
- электронная библиотека, электронные ресурсы;
- электронная и печатная наглядность, учебники;
- мультимедийные пособия;
- методические пособия;
- словари, энциклопедии;
- газеты и журналы для детей;
- художественно-анимационные издания;
- интерактивные приложения;
- татарские сайты (belem.ru; tatarile.org.com, www.бала.рф).

Источники информаций

http://www.ed.gov.ru
http://www.lexed.ru Федеральный центр образовательного законодательства
http://www.rustest.ru Федеральный центр тестирования
http://www. tatedu.ru Министерство науки и образования РТ
http://www.edu. kzn.ru портал образования МО и Н РТ

Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләренең
9нчы сыйныф укучылары өчен “Туган (татар әдәбияты) әдәбияттан”
эш программасы төзү өчен методик тәкъдимнәр

Методические рекомендации по составлению рабочей программы
учебного предмета «Родная (татарская) литература» для 9 класса
общеобразовательных организаций

Редактор Шабалина В. Я. Техническое редактирование
Гиниятуллина Р. С., Некратова А. В.
Дизайн обложки Шайхутдинова Д.М.
Форм.бум. 60х84 $^{1}/_{16}$. Усл.печ.л. 3
420015, г. Казань, Б. Красная, 68
Тел.:(843)236-65-63 тел./факс (843)236-62-42
E-mail: irort2011@gmail.com

Уважаемые коллеги, приглашаем к сотрудничеству!

СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И ИННОВАЦИИ

Свидетельство о регистрации СМИ: ЭЛ № ФС 77-74813

(выдано Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций)

Территория распространения:
Российская Федерация и зарубежные страны
Периодичность: четыре раза в год
Опубликованные материалы будут размещены в Научной электронной библиотеке (**e-library.ru**) и войдут в базу данных **Российского индекса научного цитирования (РИНЦ)**
Контактное лицо: Шайхутдинова Галия Айратовна
Адрес электронной почты: smi@irort.ru

Подробная информация для авторов http://irortsmi.ru/node/3

АКТУАЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА

Территория распространения:
Российская Федерация и зарубежные страны
Свидетельство о регистрации: ПИ №ФС77-75641 от 26 апреля 2019 г.
Материалы публикуются на русском и татарском языках
Контактное лицо: Абдулаев Валерий Анатольевич
Номер телефона редакции: 8 937610 37 60
Адрес электронной почты: vabdulaev@inbox.ru

Институт развития образования
Республики Татарстан
420015, Казань, Большая Красная, 68
(843) 236-65-63, 236-62-42
irort2011@gmail.com